

2017-01-01

สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์ การออกแบบ ปรัชญาภูมิทัศน์
เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พงศศักดิ์ วัฒนสินธุ์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/unisearch>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

วัฒนสินธุ์, พงศ์ศักดิ์ (2017) "สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์ การออกแบบ ปรัชญาภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน," *UNISEARCH (Unisearch Journal)*: Vol. 4: Iss. 2, Article 7.

DOI: 10.58837/CHULA.UNISEARCH.4.2.6

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/unisearch/vol4/iss2/7>

This Interview is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in UNISEARCH (Unisearch Journal) by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์

การออกแบบ ปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์
ภูมิสถาปนิกผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนและ
ออกแบบภูมิทัศน์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
บอกลำถึงพัฒนาการของการท่องเที่ยว รวมถึง
ทิศทางและแนวทางการวางแผน ออกแบบ
ปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน

พัฒนาการของการท่องเที่ยวของประเทศไทย

“...การพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาด้านต่าง ๆ รวมทั้งการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการพิจารณาองค์ประกอบทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนาเกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลกระทบต่อทางลบน้อยที่สุด โดยสามารถรักษาคุณค่าสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวไว้ได้อย่างดี...”

การพัฒนาการท่องเที่ยว เริ่มจาก *การท่องเที่ยวในอดีต (Traditional Tourism Approach)* ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ ซึ่งถือปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สำหรับประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Organization of Thailand) ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2503 ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็น *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Authority of Thailand)* ในยุคถัดมา การพัฒนาการท่องเที่ยวถูกพัฒนาเป็น *การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ (Economic-Oriented Approach)* กล่าวคือ เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่เน้นเศรษฐกิจ รายได้และการจ้างงาน มีการใช้กลยุทธ์ทางด้านธุรกิจการตลาด ลักษณะการวางแผนพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นไปในลักษณะการพัฒนาสาธารณูปโภค (Utilities) ถนนหนทาง ที่พัก เพื่อรองรับความต้องการด้านการท่องเที่ยว ในประเทศไทยมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในยุคแรก ๆ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา คือ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เชียงใหม่ และชลบุรี หลังจากนั้นจึงเป็นการพัฒนา *การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นกายภาพ (Physical/Spatial Approach)* ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Landuse Planning) การวางผังกายภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมีการคำนึงถึงการจัดทำโครงข่ายการคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยว จัดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยว เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือบริเวณชายหาดหลาย ๆ แห่งของไทย

แหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ แต่จากลักษณะการพัฒนาทั้ง 3 ประเภทที่ผ่านมาซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและกายภาพ ทำให้เกิดปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมลง แม้ไม่ถึงกับเสื่อมโทรมมาก แต่ก็ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงเกิดแนวความคิดในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยหันกลับมาให้ความสำคัญกับการวางแผน *การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อม (Environmental-Oriented Approach)* ซึ่งคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นสำคัญ โดยมีแนวคิดในการกำหนดขีดความสามารถการรองรับ (Carrying Capacity) ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และมีการพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment หรือ EIA) เพื่อควบคุมให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยมีรูปแบบหรือแนวคิดการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวสอดคล้องไปกับระบบนิเวศ ซึ่งรวมถึงลักษณะของท้องถิ่น ทั้งธรรมชาติ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

โดยมีการเรียกชื่อรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวที่แตกต่างกันไป เช่น การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ซึ่งมีกิจกรรมการเดินป่า การพายเรือ การศึกษาธรรมชาติ การขี่จักรยานไปยังสถานที่และตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ หากมีวัฒนธรรมที่โดดเด่น ก็เป็นแนวคิดการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นต้น ตัวอย่างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นการศึกษาเรื่องนิเวศน์ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ที่อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวยังคงสามารถรักษาสภาพธรรมชาติไว้ได้ในสัดส่วนที่ดี แม้วามีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้พื้นที่เป็นจำนวนมากก็ตาม หรือที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ซึ่งมีทั้งธรรมชาติที่สวยงาม และมีวัฒนธรรมของชาวเกาะ ชาวเล ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา

ทั้งนี้ เมื่อเกิดการท่องเที่ยวมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่ รวมทั้งศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เกิดการนำแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาต่าง ๆ ในช่วง พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา ซึ่งรวมทั้งการวางแผนการท่องเที่ยว ต้องมีการนำองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทางลบน้อยที่สุด โดยที่สามารถรักษาสภาพแวดล้อมหรือคุณค่าของวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวนั้นให้ยั่งยืน นอกจากนี้แล้วยังมีการดูแลความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งก็หมายถึงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวด้วย เช่น แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

จากนั้นจึงเข้าสู่ยุคปัจจุบันตามแนวทางประชาธิปไตยซึ่งรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็น **การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ (Community-Oriented Approach)** ซึ่งเป็นการวางแผนการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานในการพัฒนามาจากชุมชน (Community-Based Tourism/Approach) โดยมีการศึกษาตั้งแต่รูปแบบของการตั้งถิ่นฐานชุมชนที่มีการพึ่งพาธรรมชาติ หรือมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีคุณค่า โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม และเกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีอีกแนวทางเป็นรูปแบบหนึ่งที่ดีดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานแล้ว คือ **การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ (Integrated/Holistic Tourism Approach)** ซึ่งมีพื้นฐานร่วมกันกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด จึงเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่บูรณาการระหว่างแต่ละสาขาด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และสังคม รวมถึงการบูรณาการทรัพยากรบุคคล ทั้งคนพื้นถิ่นกับเจ้าหน้าที่และนักท่องเที่ยว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่และการบูรณาการที่ลงรายละเอียด เฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยยังคงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วน รวมทั้งคนพื้นถิ่นด้วย

DESTINATION MANAGEMENT AND QUALITY CYCLE

การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวต่อสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

“...ภูมิทัศน์ เป็นทรัพยากรสำคัญของการท่องเที่ยว

หากความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวลดลง ย่อมส่งผลให้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวลดลงด้วย...”

จากการที่การท่องเที่ยวในยุคแรกมุ่งเน้นที่จำนวนรายได้และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ต่อมาจึงหันมาสนใจในเรื่องธรรมชาติ ทำให้ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวที่พบมากคือปัญหาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางสายตา ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องที่ต้องจัดการด้วยการดำเนินการในลักษณะที่มีแผนการชัดเจนแน่นอน ว่าต้องการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร พร้อมทั้งดำเนินการตามแผนการอย่างรอบคอบ คือ ต้องมีการจัดการเตรียมการเพื่อป้องกันปัญหาการทำลายสภาพแวดล้อม และความเสียหายของศิลปวัฒนธรรมในลักษณะของการดำเนินการเตรียมการป้องกันก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้าไป ดีกว่าการตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

สำหรับปัญหาภูมิทัศน์ที่พบบนโดยมากมักเริ่มต้นจากตัวแหล่งท่องเที่ยวเอง ยกตัวอย่างเช่น ชายหาด เมื่อมีการเข้าไปใช้ชายหาดก็ต้องมี ที่นอนบนชายหาด ร่มกันแดด การขายสินค้า การลงเล่นน้ำ เครื่องเล่นต่าง ๆ ในทะเล ซึ่งต้องมีการวางแผน จัดการให้พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว หรือกรณีน้ำตก เมื่อมีผู้คนเข้าไปเที่ยวจำนวนมาก ย่อมทำให้สภาพน้ำไม่ใสสะอาด ขณะเดียวกันเมื่อมีการนำอาหารเข้าไปรับประทาน ย่อมทำให้เกิดการทิ้งขยะจำนวนมาก ทำให้ภูมิทัศน์เสื่อมโทรม หรือหากเป็นการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหรือบริเวณป่าไม้ สิ่งที่ต้องเข้าไปดูแลคือ การพัฒนาพื้นที่และการเข้าไปก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในบริเวณนั้นต้องออกแบบและก่อสร้างให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ สำหรับบริเวณที่เปราะบางหรือมีคุณค่าภูมิทัศน์สูงควรแก่การศึกษาด้าน EIA ด้วย เนื่องจากภูมิทัศน์เป็นทรัพยากรสำคัญของการท่องเที่ยว หากความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวลดลงย่อมส่งผลให้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวลดลงด้วย ดังนั้น ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรต้องมีการออกแบบที่ดีที่มีการรักษาภูมิทัศน์เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของภูมิสถาปนิก แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาความเสียหายของภูมิทัศน์จะไม่เกิดขึ้น หากมีการวางแผนและออกแบบการดำเนินงานที่ดีและควบคุมให้เป็นไปตามแผนและการออกแบบที่กำหนดไว้

ความสำคัญในการออกแบบภูมิทัศน์สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

“...ในการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีความเข้าใจและเคารพสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่...
...การออกแบบที่สอดคล้องกับภูมิทัศน์เดิมย่อมพาไปสู่ความยั่งยืน...
...เพราะเมื่อภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวดีแล้ว นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเอง...”

สภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์และภูมิทัศน์ที่มีคุณค่า คือ องค์ประกอบสำคัญในการที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวได้ เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญคือ การดำเนินการ ซึ่งต้องมีการวางแผนและออกแบบตามกระบวนการ หรือที่สามารถนำมาใช้ในการรักษาสภาพแวดล้อมที่คนพื้นถิ่นดำเนินการได้ดีอยู่แล้ว โดยที่ประเด็นสำคัญ คือ ในการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีความเข้าใจและเคารพสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ เพราะนั่นคือ ความงดงามที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปสัมผัส การออกแบบสิ่งก่อสร้างให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์เดิมย่อมพาไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ในการวางแผนและออกแบบแหล่งท่องเที่ยว ควรทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี ตอบสนองและเหมาะสมกับคนพื้นที่ ธรรมชาติในวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้

(Intangible culture) จะทำให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินการพัฒนาทั้งหมดนี้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวไปในตัวเองด้วย เพราะเมื่อภูมิทัศน์และชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวดีแล้วนักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเอง ซึ่งทำให้เกิดความยั่งยืนมากกว่าการออกแบบเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบ อีกทั้งต้องคอยปรับสภาพภูมิทัศน์เพื่อรองรับความชอบของนักท่องเที่ยวต่อไปอย่างไม่มีที่จบ

แนวทางการออกแบบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

“...ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าเป็นการท่องเที่ยวประเภทใด...
...การท่องเที่ยวทั้ง 5 ประเภทต้องอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่และจุดเด่นไว้...
...บูรณาการทุกด้านและทุกกลุ่มบุคคล...”

แนวทางการออกแบบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าการพัฒนาการท่องเที่ยว นั้นดำเนินไปเพื่อสิ่งใด เป้าหมายเป็นการท่องเที่ยวประเภทใด มีลักษณะรูปแบบอย่างไร โดยการศึกษาของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดประเภทการท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภทคือ 1) ธรรมชาติ 2) วัฒนธรรมและวิถีชุมชน 3) ประวัติศาสตร์ 4) ศิลปะและวิทยาการ และ 5) นันทนาการและกีฬา ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะรูปแบบ ในการดำเนินการและมีการกำหนดมาตรฐานไว้แล้ว เพื่อให้การพัฒนา มีแนวทางสู่เป้าหมายของแต่ละประเภท เป้าหมายที่ชัดเจนจะทำให้ทุกคนเข้าใจและมีแนวทางในทิศทางเดียวกัน โดยแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งแหล่งสามารถ มีเป้าหมายที่จะพัฒนามากกว่า 1 ประเภทก็ได้

นอกจากเป้าหมายหลักต้องชัดเจนแล้ว การท่องเที่ยวทั้ง 5 ประเภทต้องอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่และเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวนั้นไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัส ตามมาด้วยเป้าหมายอื่น ได้แก่ ทำอย่างไรจึงจะสามารถบูรณาการทุกด้านทุกกลุ่มบุคคลให้ได้ภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ การทำให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งคนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเข้ามาร่วมตั้งแต่การเริ่มต้นการวางแผนกำหนดเป้าหมาย การประเมินผลกระทบ การดูแลชุมชนในพื้นที่ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนพื้นถิ่นว่าสิ่งใดทำได้และควรทำ หรือสิ่งใดห้ามทำ เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของบริเวณนั้น จากนั้นจึงทำการออกแบบให้เหมาะสมชัดเจน และเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่สอดคล้องกับการออกแบบ โดยที่คงประเด็นสำคัญในการรักษาความสวยงาม ข้อดี และจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวไว้

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว

“...ถึงแม้จะมีหน่วยงานรัฐเข้ามารับผิดชอบที่ค่อนข้างชัดเจนขึ้น แต่ยังคงขาดการบูรณาการระหว่างระดับหน่วยงานด้วยกัน...
...นายกรัฐมนตรีต้องเป็นผู้รับผิดชอบ กำกับ ดูแล...”

เป็นที่ทราบกันดีว่า การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจหลักที่สร้างรายได้อันดับ 1 ของประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันถึงแม้จะมีหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบที่ค่อนข้างชัดเจนมากขึ้นกว่าในอดีต แต่ยังคงขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่หน่วยงานในระดับกระทรวง กรม ไปจนถึงระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ซึ่งยังคงต้องการความรู้ ต้องมีการศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งต้องคำนึงถึงเหตุผลในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ภาพใหญ่โดยรวม ซึ่งตรงนี้หากกระบวนการทั้งหมดในแต่ละระดับได้รับการแก้ไข โดยมีนายกรัฐมนตรีต้องเป็นผู้รับผิดชอบ กำกับ ดูแล เพราะเป็นธุรกิจทำรายได้อันดับ 1 ของประเทศ ตัวอย่างการท่องเที่ยวของมาเลเซียพัฒนาอย่างรวดเร็วเพราะนายกรัฐมนตรีมหาเธร์ โมฮัมหมัดมากำกับดูแลเอง ทำให้การท่องเที่ยวของประเทศเขาเติบโตอย่างรวดเร็ว หากมีการแก้ไขอย่างที่กล่าว การท่องเที่ยวของประเทศไทยก็จะเจริญก้าวหน้าอย่างที่สุดได้ เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดีมากเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบูรณาการที่พัฒนาขึ้นมาก เนื่องจากมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานในหลาย ๆ เรื่อง ถึงแม้ว่าพื้นที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากการที่มีคนเข้าไปใช้พื้นที่ หรือมีปัญหาจากการก่อสร้างที่ทำความเสียหายให้พื้นที่ ต้องควบคุมการพัฒนาและการก่อสร้างไม่ให้ทำลายความสวยงามเพื่อความยั่งยืนของเกาะภูเก็ต แต่ทรัพยากรธรรมชาติชายหาดที่เป็นตัวดึงดูดการท่องเที่ยวก็ยังคงมีความสวยงามมากจึงยังคงได้รับความนิยมอยู่

ทิศทาง การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

“...เป็นไปในลักษณะที่เป็นบูรณาการ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ ที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะด้าน...”

ภาพรวมทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการมากขึ้น โดยมีการทำงานร่วมระหว่างรัฐกับประชาชนด้วยการใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนา (Community Based Tourism) และต้องเพิ่มเติมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ (Specific Tourism) ที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะด้าน ที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดูเรื่องรายละเอียด เช่น การไปท่องเที่ยวเพื่อศึกษาระบบนิเวศน์ของแหล่งน้ำที่สมบูรณ์ หรือการไปท่องเที่ยวเพื่อชมสัตว์บางประเภท เช่น ช้าง นก ปลา หรือไก่ชน เป็นต้น หรือการท่องเที่ยวเพื่อชมวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตชุมชนที่หลากหลาย อย่างเช่น ประเพณีสงกรานต์ ผีตาโขน เป็นต้น ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงอาจต้องนำวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นประเพณีเฉพาะของไทยและนำเสนอใจขึ้นมาประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมจากสิ่งที่มีอยู่ เช่น ประเพณีแข่งเรือ แข่งนกเสียง นอกจากนี้ วัฒนธรรมของชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะ รวมถึงวัฒนธรรมโดยรวมที่ชาวไทยซึ่งมีอัตลักษณ์ มีการต้อนรับ รวมทั้งการดูแลนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีขบวนแห่ต่าง ๆ ฯลฯ เป็นสิ่งดึงดูดต่อการท่องเที่ยวมาก อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมชุมชนนั้น ๆ ให้แข็งแกร่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการเผยแพร่ให้คนอื่นเห็นข้อดีของชุมชน ซึ่งหาได้ไม่ยากนักในโลกนี้

จากนโยบายประชารัฐที่เปิดโอกาสให้เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นนับว่าเป็นการบูรณาการที่ดี เพราะภาคเอกชนมีแนวความคิดที่สามารถส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เมื่อได้ความร่วมมือจากท้องถิ่นก็จะยิ่งทำให้การพัฒนาดำเนินการได้อย่างดี ยกตัวอย่างการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชนในนโยบายประชารัฐที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้มีการทำแผนการดำเนินงานซึ่งเป็นการประสานงานระหว่างกรมศิลปากร จังหวัด เทศบาล และชุมชน ว่าควรดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร ในที่ใด โดยที่ภาคเอกชนเข้ามาร่วมและให้การสนับสนุน ซึ่งนับเป็นการบูรณาการการท่องเที่ยวในลักษณะที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์มรดกของชาติด้วย ซึ่งรูปแบบดังกล่าวน่าจะเป็นทิศทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต โดยมีสิ่งที่ควรเน้นย้ำคือ การพัฒนาชุมชน การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้ดี เมื่อมีการพัฒนาที่สอดคล้องกัน การพัฒนาจะสัมฤทธิ์ผล ซึ่งเมื่อทุกอย่างดีแล้ว พื้นที่ชุมชนนั้นก็พร้อมที่จะท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็จะเข้ามาเยี่ยมชมและท่องเที่ยว ชุมชนก็จะมีความสุข ส่งผลให้การท่องเที่ยวและชุมชนยั่งยืน

รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์

อดีตคณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตประธานสภาสถาปนิกแห่งอาเซียน และนายกสมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอุปนายกคนที่ 1 ของสภาสถาปนิกแห่งประเทศไทย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขา บัณฑิต (เกียรตินิยม) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิตจาก University of Michigan ประเทศสหรัฐอเมริกา และระดับดุษฎีบัณฑิต สาขา Community & Regional Planning จาก University of British Columbia ประเทศแคนาดา